

Kirkkojärven laidunalueen hoitosuunnitelmanhankkeen loppuraportti

14.11.2023 Haminan kaupunki

Hankkeen tausta ja lähtökohdat

Haminan kaupungissa sijaitseva Kirkkojärvi on vanha merenlahti. Alue on maankohoamisaluetta ja Kirkkojärvi on usean kluuvijärven loppumaatuma. Kirkkojärven Natura-alueen eteläosa on padottu ja sen vedenpinta on korkeammalla kuin vedenpinta pohjoisosassa. Alueella on arvokas linnusto ja sen ansiosta Kirkkojärvi liitettiin lintuvesien suojeluohjelmaan ja myöhemmin myös Natura 2000 -ohjelmaan. Linnuston lisäksi Kirkkojärven kasvillisuus on melko monipuolista mm. laidunnuksen vuoksi ja myös mm. perhoslajistossa on harvinaisia lajeja. Kirkkojärven Natura-alueen pinta-ala on 249 ha. Kirkkojärven suojelu on toteutettu perustamalla alueelle lintuvesien suojeluohjelman mukaiset luonnonsuojelualueet vuonna 2006 kahdessa osassa. Eteläinen alue on perustettu Haminan kaupungin omistamille alueille, pohjoinen yksityisille vesialueille lintuvesien suojeluohjelman aluerajausten mukaisesti. Järvi kuuluu myös kansainvälisesti merkittävien kosteikkojen suojelusopimuksen kohteisiin eli Ramsar-kohteisiin.

Vehkajoen perkauksen seurauksena Kirkkojärven umpeenkasvu on edennyt pitkälle. Järvi on rehevöitynyt ja rantojen kosteat niityt ja rantaluhdat ovat yleisiä luontotyyppejä. Natura-alueen suojeltaviin luontotyyppeihin kuuluvat kosteat suurruohoniityt. Niille on tärkeää avoimuuden ja kosteusolosuhteiden säilyminen. Niityt tulvivat helposti ja ovat kosteita keväällä ja syksyllä.

Rehevöitymisestä johtuen järvi on lähes yhtenäisen järviruokokasvuston peittämä. Järven eteläpää on pitkälle soistunut ja pajupensaikon valtaama. Muutamain paikoin esiintyy pienialaisia luhtaniittyjä.

Kirkkojärven Humalniemen alueelle on laadittu hoitosuunnitelma Lumovoimaa hankkeessa v. 2020

(<https://www.hamina.fi/asukkaalle/wp-content/uploads/sites/12/2022/03/Kirkkojarven-rantaniityn-hoitosuunnitelma-2021-2025.pdf>).

Hankkeen tavoitteet

Hankkeen tavoitteena oli Humalniemen alueelle laaditun luonnonhoitosuunnitelman toteuttaminen. Tavoitteena on turvata Humalniemen alueen suojeluarvojen säilyminen. Kirkkojärven Natura 2000 -alueen suojeluperusteet ovat mm. linnustollisesti arvokkaat kosteikot, suurruohoniityt ja arvokas perhoslajisto. Luonnon monimuotoisuuden ja maisemallisten arvojen säilyminen lintukosteikoilla, niityillä ja hakamailla edellyttää laidunnusta. Laidunnuksella monipuolistetaan alueen ympäristöä ja luodaan lisää elintilaa ja siirtymäreittejä umpeenkasvusta kärsivälle lajistolle. Mm. kahlaaja- ja vesilinnustolle tärkeää elinympäristöä, matalaa rantaniittyä ja avointa vesipintaa luodaan ruovikon niitolla ja laidunnuksella.

Kirkkojärven hoidon tavoitteena on kehittää alueesta matalakasvuinen rantaniitty ja estää pajukkoja ja järviruokoa leviämästä. Alueen laidunnus säilyttää uhanalaisten lajien elinpaikkoja estämällä umpeenkasvua ja lisäämällä myös alueen kasvilajien monimuotoisuutta. Linnusto hyötyy arvokkaassa lintukohteessa matalakasvuisesta rantaniitystä.

Oikein mitoitettuna laidunnuksen myötä alueen maaperä köyhtyy vähitellen, ja suuruuhoniittyjen lajit saavat lisää elintilaa. Laiduneläimet elävöittävät maisemaa, ja ovat kiinnostuksen kohde lähialueen asukkaille. Alueen laidunnus lisää sen virkistyskäyttömahdollisuuksia.

Hankkeessa on tarkoitus niittää ruovikkoa ja raivata pensaikkoo ja puustoa, aidata laidunalue ja lisätä alueelle ohjeistus-/varoituskylttejä. Hankkeen yhteydessä alueella tehdään vieraslajien poistoa. Poistettaviin lajeihin lukeutuu jättipalsami (*Impatiens glandulifera*), Japanintatar (*Reynoutria japonica*) ja isotuomipihlajaa (*Amelanchier spicata*).

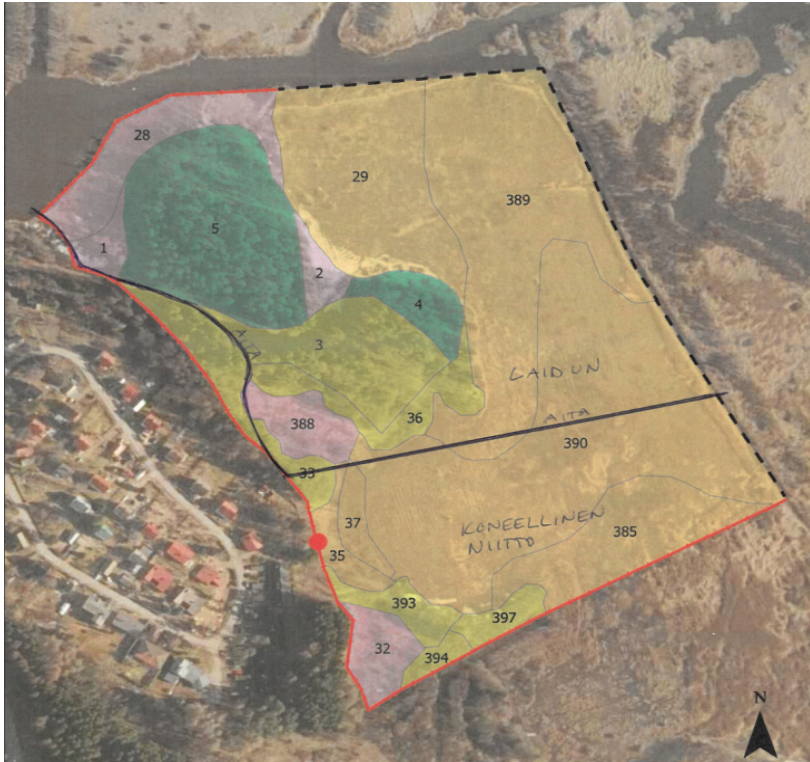
Hankkeen toteutusalue

Laidunalue sijoittuu Kirkkojärven rannalle Humalniemeen. Alue on Haminan kaupungin omistama. Kohteessa on osia kahdesta Natura-alueesta; Kirkkojärvi sekä Hevoshaka, Tompuri, Salmenkylä, Saunaniemi. Luonnonhoitosuunnitelmaan kuuluu myös Hevoshaan/Humalniemen puustoinen alue, joka ei ole osa Natura-aluetta tai suojelualuetta.

Kuva 1. Alkuperäinen toimenpidesuunnitelma-alue luonnonhoitosuunnitelman mukaisesti.

Laidunaluetta rajattiin pienemmäksi lähialueen asukkailta saadun palautteen vuoksi ja koska haluttiin turvata asuinviihtyvyys ilman että laidun sijoittuu liian lähelle asutusta.

Kuva 2. kartta toteutuneesta laidunalueesta. Länsilaidan rivitaloille jätetty suojaetäisyyttä ja ulkoireitin polku länsilaidalla jätetty aitaamisen ulkopuolelle.

Hankerahoitus ja hankeorganisaatio

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus myönsi 9.3.2022 Haminan kaupungille avustusta hankkeeseen 26 640,00 euroa valtion talousarvion momenteilta 421351021 (Eräät luonnosuojelun menot), 38057608 (Helmi elinympäristöohjelma). Hyväksyttävät kokonaiskustannukset hankkeen toteutusaikana ovat enintään 33 300,00 euroa.

Avustuksen käyttötarkoitus on Haminassa sijaitsevan Kirkkojärven elinympäristöjen parantaminen niitoilla ja raivauksilla, laidunalueen aitaaminen sekä vieraslajien poisto.

Hanketta veti ja projektipäällikkönä toimi Haminan kaupungissa vihertyönjohtaja Anne Repo. Hankkeessa oli mukana myös ympäristötarkastaja Kirsi Seppälä. Aloituskokous hankkeesta pidettiin 22.3.2022 ja aloituskokouksen muistio lähetettiin Uudenmaan ELY-keskukseen hankkeen valvojalle tiedoksi. Varsinaista ohjausryhmää ei katsottu tarpeelliseksi perustaa.

Hankkeen toteutusaika

Avustettavan hankkeen toteutusaika on 16.11.2021 - 31.10.2023 avustuspäätöksen mukaan. Hanke aloitettiin kuitenkin vasta hankepäätöksen antopäivästä lähtien eli 9.3.2023.

Hankkeen toteutetut toimenpiteet

Vuosi 2022

Raivaus ja harvennus

Humalniemessä käytiin aluksi katsomassa kohdetta maaliskuussa 29.3.2022 projektipäällikön ja ympäristötarkastajan toimesta. Sovittiin, että Puu ja Kaato Ky tilataan ostopalveluna toimijaksi raivaukseen, tarkoituksen on raivata aitalinjat. Puu ja Kaato Ky hoiti keväällä taimikon poistoa, aitalinjan raivausta, puunkaatoa kulkuväylän reunoilta karjankuljetusauton pääsyä varten ja harvensi karjanlastauspaikan aluetta sopivammaksi kuljetusautolle.

Alueelle johtavaa tietä jouduttiin parantamaan karjanomistajan ohjeiden mukaan, jotta karjankuljetusauto pääsee paikalle. Tien varren puustoa jouduttiin hieman myös poistamaan karjankuljetusauton leveyden vuoksi. Samoin Patterinkadulta laitumelle kääntyvää tieliittymää jouduttiin loiventamaan kuljetusautolle sopivaksi mm. poistamalla kanto ja lisäämällä sepeliä. Tieliittymä kulkee kapeana kahden rakennetun kiinteistön välistä Humalniemeen.

Sähköaidan tekeminen alueelle

Sähköaita laidunnusta varten tehtiin viherpalvelujen toimesta. Työssä käytettiin telakonetta aitalolppien asennuksessa ostopalveluna.

Aidan rakentaminen tehtiin alueelle tulevan karjanomistajan ohjeiden mukaisesti. Tolppien tuli olla kestäviä ja sähkölanka tuli kulkea kahdessa tasossa. Lisäksi yläosaan laitettiin värikäs varoitusnauha (hirvinauha), jotta eläimet huomaavat sähköaidan olemassaolon. Lisäksi alueelle tehtiin sähkölangoista avattava portti eläinten lastausta varten. Karjanomistaja kävi kohteella itse useamman kerran tarkistamassa aitaamistilanteen ennenkuin hyväksyi sen.

Laaditusta hoitosuunnitelmasta poiketen jätettiin asuinkiinteistöihin enemmän suojaetäisyyttä laitumeen. Asukkaat pelkäsivät mm. hajua ja karpäsiä sekä koirien haukuntaa karjan liikkuessa liian lähellä. Laidunalueen kooksi muodostui siten vain noin 6 ha.

Kaupungin kaavoitustoimi on laatinut kaupungin rantoja kiertävän rantareittisuunnitelman asukkaille ja polku kulkee myös Humalniemen kautta. Sen vuoksi laitumen aitaaminen tehtiin vain Kirkkojärven puoleiselle alueelle Humalniemen alueella olevasta polusta (rivitaloilta maakaasulinjalle) eli ulkoilupolku jäi käyttöön ollen osa kaupungin rantareittiä.

Aita merkittiin varoituskylteillä rantapolun varrelta ja lisäksi aitaan kiinnitettiin kieltokyltti koirien päästämisestä laitumelle sekä karjan ruokinta- ja koskemiskieltokyltit. Polun varteen teetettiin infokyltti laidunhankkeesta.

Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen biologi Kimmo Inki kävi alkukesästä kohteessa paikalla ja hänen kanssaan sovittiin uhanalaisen isokultasiiven ravintokasvin eli vesihierakkakasvuston suojaamisesta aitaamalla. Toinen vesihierakan kasvualue jäi lehmälaitumen ulkopuolelle.

Karjanomistaja raivasti kesän aikana aidan alustoja aitauksen sisäpuolelta.

Vesihierakan kasvualue aidattiin alueella eläinten pääsyn estämiseksi ELY-keskuksen ohjeiden mukaan.

Lehmien laidunnus

Laidunpankin kautta etsittiin keväällä laiduntajia alueella ja saatiin ainoastaa yksi yhteydenotto virolahtelaiselta karjanomistajalta. Karjanomistajan lehmät 16 kpl ja yksi sonni saatiin laidunalueelle 27.7.2022 ja hänen kanssaan laadittiin laidunnussopimus kahdelle vuodelle. Laidunnus jatkui syyskuun loppuun 2022. Erillistä juottoastiaa ei hankittu, vaan karja pääsi vesialueelle juomaan ja syömään samalla järviruokoa. Laidunnus onnistui hyvin ja lehmät söivät alueen kasvillisuutta. Eläimet pysyivät myös hyvin aitauksessaan, yhtään karkaamisia ei ilmennyt. Karjanomistaja kävi tarkistamassa eläintensä tilanteen päivittäin laitumella.

Syksyllä karjan poistuttua alueelta alue kuvattiin dronella ilmasta käsin. Laidunalue erottuu selvästi muusta ympäröivästä ruovikosta kasvuston vähäisyydellä.

Laiduntaja ei saanut laidunnuksesta ympäristökorvausta eikä korvausta Haminan kaupungilta.

Kaupungin viherpalvelujen työntekijät kävivät noin parin viikon välein että kaikki on kunnossa laitumella, alueelle tehtiin yleiskatselmus.

Kuva 3. Lehmät ja musta sonni.

Haitallisten vieraslajien poisto alueelta

Japanintattaren poistoon hankittiin juurimatto jo keväällä 2022. Japanintatarta poistettiin viherpalvelujen toimesta kaivamalla niitä ylös ja asetettiin juurimatto sekä murskepatja japanintattaren peitoksi. Työssä käytettiin apuna kaivinkonetta, joka on ostopalveluhankinta.

Jättipalsamin kitkentää tehtiin kesäkuulla ja elokuulla kaupungin viherpalveluiden työnä.

Isotuomipihlajaa ei poistettu erikseen, vaan laidunalueella ollut karja söi sen pois.

Ruovikon niitto ja murskaus

Ruovikon niittoa tehtiin myös koneellisesti laidunalueen ulkopuolelta syksyllä lokakuulla ja niittojäte jätettiin alueelle. Koneellisesti niitetty ala oli noin 2 ha. Työ teetettiin Hongiston Konetyö Oy:n erityisesti niittoihin suunnitellulla koneistolla. Alue on vaativa koneille vetisyytensä vuoksi ja joka paikkaan ei koneilla päästä. Kaakkois-Suomen ELY-keskukselle oli tehty etukäteen niittoilmoitus ja siihen saatiin vastaus ELY-keskukselta 28.9.2022.

Koneellista niittoa ei suoritettu talvella 2022, koska avustuspäätös saatiin kuntaan vasta maaliskuun alussa. Muuttolintujen pesimärauhan vuoksi ei natura-alueella niittoja voitu enää suorittaa niin myöhäisenä ajankohtana. Asia varmistettiin Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen biologi Kimmo Inkiltä.

Vuosi 2023

Sähköaidan tarkistus ja alueen valmistelu laitumeksi

Sähköaita laidunnusta varten tarkistettiin viherpalvelujen toimesta alkukesästä 2023. Sähköaita jätettiin siis alueelle talven ylitse, virtalähteet oli kuitenkin korjattu pois ja portti avattu.

Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen biologi Kimmo Inki kävi katsomassa vesihierakkatilanteen alkukesällä 2023. Vesihierakan aidalla suojattu alue ei ollut täysin pitänyt karjaa poissa alueelta, vaan eläimet olivat ilmeisesti päässeet alueelle sähköaidan alta. Vesihierakka alue laajennettiin ja suojattiin alkukesästä Kimmo Inkin ohjeiden mukaisesti paremmin.

Puiden, taimien tai aidan alustojen raivaustarvetta ei ollut.

Lehmien laidunnus

Lehmiä ei saatu alueelle kesän 2023 aikana ollenkaan laiduntamaan. Karjanomistaja kieltäytyi lopulta tuomasta karjaansa laitumelle harkittuaan asiaa pitkälle elokuulle. Syynä oli se, että Humalniemen lähistöllä olevalle tilalle oli otettu myös karjaa. Pelkona oli että sonni karkaa toisen karjan luo ja ilman sonnia ei alueella ollut karjanomistaja halunnut karjaansa laiduntaa. Laidunnusasiaa selviteltiin ja neuvoteltiin pitkälle elokuuhun ja päädyttiin viimein siihen, että karjaa ei laidunalueella uskalleta ottaa. Perusteluna olivat mm. korvauskysymykset mahdollisesta vahingosta.

Kesän laidunkauden ollessa jo pitkällä elokuussa ei alueelle enää löydetty muitakaan laiduntajia. Laidunnuksesta oltiin kaupungin puolesta mm. yhteydessä Kotkan Kymminlinnassa Metsähallituksen alueella laiduntavien kyttöjen omistajaan. Tämän mukaan hänen kaikki kyttönsä olivat kuitenkin Kymminlinnassa ja hän saa siitä erillisen korvauksen.

Haitallisten vieraslajien poisto alueelta

Japanintatarta poistettiin raivaussahalla elokuussa ja niitä raivattiin myös käsin viherpalvelujen toimesta.

Jättipalsamia kitkettiin kesäkuussa ja elokuussa kaupungin viherpalvelujen toimesta.

Ruovikon niitto ja murskaus

Koneellista niittoa ei suoritettu talvella 2023, koska siihen ei ollut tarvetta, ruovikko ei ollut ehtinyt kasvaa syksyn niiton jälkeisestä ajasta.

Ruovikon niittoa ja murskausta tehtiin koneellisesti lehmien laidunalueelta (jossa karjaa ei kesällä 2023 ollut laiduntamassa) ja laidunalueen ulkopuolelta syyskuussa soveltuvien osien (osa laitumesta on metsäaluetta). Koneellisen niiton ja murskauksen työala oli n. 6 ha. Työ teetettiin Hongiston Konetyö Oy:n koneistolla. Alue on vaativa koneille vetisyytensä vuoksi ja joka paikkaan ei koneilla päästä. Murskattu kasviaines kuljetettiin Kiteen mato ja multa Oy:n toimesta Kiteen mato ja multa Oy:n toimipisteelle Haminan Neuvottoman kylään hyödynnettäväksi.

Kaakkois-Suomen ELY-keskukselle tehtiin täydennys vuoden 2022 niittoilmoitukseen sähköpostilla 16.8.2023. Koneellinen niitto aikaistui suunnitellusta, koska Hongiston Konetyö Oy:n niittokalusto oli päättämässä Haminan Kirkkojärvellä toisen kunnostushankkeen niittotöitä ja oli valmiina siirtymään heti seuraavana päivänä Humalniemen alueen niittoihin. Niittoa lisääntyi noin 4 ha aiemmasta ilmoituksesta. ELY-keskus hyväksyi täydennyksen ja vastasi 16.8.2023, että työlle ei ole mitään luonnonsuojelullista estettä eikä haittaa.

Hankkeen tiedotus

Ennen aitaamisen aloitusta keväällä 2022 lähialueen kiinteistöille jaettiin postilaatikoihin tiedote laidunnuksesta. Tiedotteen liitteenä toimitettiin myös hoitosuunnitelma ja kartta laidunalueesta. Tiedotteessa pyydettiin ottamaan yhteyttä kaupunkiin, jos aitaamissuunnitelma on huomautettavaa.

Haminan kaupungin nettisivuille perustettiin osio, jossa kerrottiin laidunhankkeesta.

Laitumen sähköaita merkittiin varoituskylteillä rantapolun varrelta ja lisäksi aitaan kiinnitettiin kieltokyltti koirien päästämiseksi laitumelle. Polun varteen teetettiin infokyltti laidunhankkeesta. Vuonna 2023 kylttiin lisättiin tiedote, jossa kerrottiin, että karjaa ei saada laitumelle kesällä 2023.

Toteutumisen arviointi

Raivaus ja harvennus

Raivaukset ja harvennukset onnistuivat suunnitellusti. Työssä voidaan käyttää kaupungin viherpalvelujen lisäksi ostopalvelua, mikäli viherpalveluilla on liian kiire muiden hoitokohteidensa kanssa.

Sähköaidan tekeminen alueelle

Sähköaita saatiin alueelle onnistuneesti. Aidattua aluetta tosin jouduttiin pienentämään asukkaiden toiveesta ja valitusten välttämiseksi. Tärkeänä apuna työssä oli karjanomistaja, jonka toiveiden mukaisesti aitaaminen toteutettiin siten, että karkaamisia ei tapahtuisi. Esimerkiksi hirvinauhan käyttö huomionauhana oli karjanomistajan idea.

Aitaamista ei voitu tehdä kovin pitkälle alueen vetisyyden ja heikon kantavuuden vuoksi, mutta saatiin kuitenkin aitaa ulotettua riittävän pitkälle, ettei karja karannut sitä kautta.

Lehmien laidunnus

Laiduntajien löytäminen koettiin haastavaksi, ainoastaan yksi halukas ilmoittautui. Laidunnus onnistui kesällä 2022 hyvin ja lehmät söivät alueen kasvillisuutta. Eläimet pysyivät myös hyvin aitauksessaan, yhtään karkaamisia ei ilmennyt. Karjanomistaja kävi tarkistamassa eläintensä tilanteen päivittäin laitumella, mikä olisi ollut muuten hankalaa järjestää kaupungin toimesta.

Syksyllä karjan poistuttua alueelta alue kuvattiin dronella ilmasta käsin. Laidunalue erottuu selvästi muusta ympäröivästä ruovikosta kasvuston vähäisyydellä. Myös vesihierakka-alue säilyi ja v. 2023 oli edelleen havaittavissa vesihierakkaa samalla paikalla. Vuoden 2023 laidunnusta varten vesihierakan kasvialueen aita ehdittiin vahvistaa ELY-keskuksen ohjeiden mukaan, sillä kesän 2022 laidunnuksen aikana oli karja päässyt suojatulle alueelle aitaamisesta huolimatta. Vesihierakka ei siis hävinnyt alueelta.

Epännistuminen tapahtui laidunnuksessa vuonna 2023 karjan kanssa, karjaa ei saatu alueelle laiduntamaan ollenkaan. Laiduntamisen epäonnistumiseen vaikuttivat ulkopuoliset syyt, pääasiassa läheiselle tilalle keväällä 2023 otettu toinen karja. Tämän takia ei sonnia uskallettu karkaamisvaaran vuoksi tuoda edellisvuoden tapaan alueelle ja karjanomistaja nimenomaan tarvitsee sonnien lehmiensä mukaan laitumelle. Laidunnus korvauskulujen epävarmuudesta johtuen katsottiin järkevämmäksi hylätä. Asiaa selvitettiin ja odotettiin karjanomistajan toimia turhankin pitkään elokuulle asti kunnes viimeinen varmistus saatiin, että karjaa ei alueelle tule.

Aluetta saatiin niitettyä kuitenkin koneellisesti myös lehmien laitumen puolelta vuonna 2023.

Karja pääsi lopulta aidatulle vesihierakka-alueellekin v. 2022. Aitaa vahvistettiin sen vuoksi lisää keväällä 2023.

Haitallisten vieraslajien poisto alueelta

Vieraslajien poisto alueelta onnistui ja työtä jatketaan hankkeen jälkeenkin. Vieraslajeilla on usein siemenpankkia maassa ja poistotyötä ei saada tehtyä useinkaan niin tarkasti, jotta seuraavana vuonna kasvustoa ei olisi ollenkaan.

Japanintattaren poistoon hankittiin juurimatto jo keväällä 2022. Japanintatarta poistettiin viherpalvelujen toimesta kaivamalla niitä ylös ja asetettiin juurimatto sekä murskepatja japanintattaren peitoksi. Työssä käytettiin apuna kaivinkonetta, joka on kaupungin oma ostopalveluhankinta.

Jättipalsamin kitkentää tehtiin kesäkuulla ja elokuulla kaupungin viherpalveluiden työnä.

Isotuomipihlajaa ei poistettu erikseen, vaan laidunalueella ollut karja söi sen pois.

Ruovikon niitto ja murskaus

Ruovikon koneellinen niitto tehtiin syksyllä 2022 ja 2023. Työstä pyydettiin tarjous ja teetettiin Hongiston Konetyö Oy:n erityisesti niittoihin suunnitellulla koneistolla. Alue on vaativa koneille vetisyytensä vuoksi ja joka paikkaan ei kantavuusongelmien vuoksi koneilla päästä.

Koneellista niittoa ei suoritettu talvella 2022, koska avustuspäätös saatiin kuntaan vasta maaliskuun alussa. Muuttolintujen pesimärauhan vuoksi ei natura-alueella niittoja voitu enää suorittaa niin myöhäisenä ajankohtana. Asia varmistettiin Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen biologi Kimmo Inkiltä.

Talviniittoa ei tehty hankkeessa v. 2023 myöskään, koska myöhään syksyllä niitetty ruovikko ei ollut tarpeeksi kasvanut niittoa varten.

Koneellinen niitto on syytä tilata ajoissa, koska etenkin syksyisin niittokalusto on hyvinkin kysyttyä eri kunnostuskohteisiin.

Tiedotus

Hankkeesta saatiin niin hyvää kuin huonoa palautetta. Huono palaute koski lähinnä pelkoja ennen lehmien tuloa ja karjasta aiheutuvaa haju-, kärpäs- ja muuta häiriöhaittaa. Tiedottaminen saavutti tarkoituksensa, alussa jaettiin lähialueen asukkaille laaja tietopaketti. Karjanomistajan toiveesta ei laiduntamisesta tehty v. 2022 lehtijuttuja, jotta eläimet saivat laidunnusrauhan.

Osa lähialueen asukkaista ilmoitti pettymyksensä viherpalveluille kun laiduntajia ei saatu alueelle vuoden 2023 aikana.

Asukkaiden tiedottaminen hankkeesta etukäteen on tärkeää, jotta heillä on vaikutusmahdollisuuksia toteutukseen ja näin vältetään myös asukasvalituksia. Nyt toteutetun tiedotuksen tuloksena voitiin aidattua aluetta pienentää konfliktien välttämiseksi.

Tärkeää on myös infota laidunnuksesta kyltillä laidunalueen luona, jotta tieto tavoittaa muutkin alueella liikkujat kuin lähiasukkaat.

Eriyisen hyväksi tulosten tarkastelun suhteen todettiin alueella syksyisin tehdyt dronekuvaukset, joilla saadaan kokonaiskuva alueesta.

Aikataulu

Hanke kesti kaksi laidunkautta, v. 2022 ja 2023, hanke pysyi aikataulussa. Aikataulun mukaiset toimenpiteet saatiin suoritettua karjan laidunnusta v. 2023 kesällä lukuun ottamatta.

Hankkeen talous

Hankkeen toteutuneet kustannukset olivat yhteensä 27770,18 .euroa alv.0%.

Hankkeelle on haettu ja saatu avustusta : 26 640,00 €.

Ensimmäisessä maksatus anomuksessa saatiin 16514,79 € ja toisessa ja samalla viimeisessä maksatusavustus anomuksessa haetaan avustusta 7126,69 €.

Kustannukset	Hyväksytty kustannusarvio	Toteutuneet kustannukset
Henkilöstökustannukset	7700,00	11848,00
Ostopalvelut	16000,00	13604,90
Laitteet ja tarvikkeet	9200,00	2057,28
Muut kulutusmenot	0,00	260,00

Matkakustannukset	400,00	0,00
-------------------	--------	------

Kustannukset yhteensä

	33300	27770,18
--	-------	----------

Jatkotoimet

Laiduntamista aiotaan jatkaa tulevina kesinä hankkeen päättymisen jälkeen. Viherpalvelut ja ympäristönsuojelu on sopinut neuvottelun Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen ja Metsähallituksen kanssa, jossa kartoitetaan Kirkkojärven ranta laidunnuksen laajennus mahdollisuuksia. Alueella on nyt valmis sähköaita, jota voidaan jatkossa hyödyntää. Myös koneellista niittoa on tarkoitus suorittaa hoitotyönä. Haminassa toimiva Kiteen mato ja multa Oy voi hyödyntää jatkossakin niitto massoja liiketoiminnassaan. Vieraslajien poisto tarvetta seurataan ja tehdään tarvittaessa poisto työtä kaupungin viherpalveluiden toimesta.

Allekirjoitukset

Haminassa 14.11.2023

Anne Repo

projektipäällikkö, vihertyönjohtaja